



## HAYOT UCHUN MUHIM A'ZO BU - JIGAR

**Abror Xayrullayev Parda o'g'li**

Toshkent tibbiyot akademiyasi  
Patagogikanatomiya fanidan  
Ilmiy rahbarim: Babayev Xamza Nurmatovich  
Dotsent lavozimi

### ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada tirik organizmlaning ichki organlaridan biri jigar haqidahaqidafikr yuritilgan. Jigar tanamizdagi eng katta ahamiyatga ega bo'lgan organlaridanbiri. Uhamqilish jarayonida ishtirok etadi, organism uchun zarur bo'lgan moddalarni sintezlaydi. Bundantashqari jigar moddalar almashinuvida hosil bo'ladigan yoki tashqaridan kirganzaharlimoddalarni zararsizlantirib himoya vazifasini bajaradi.

Kalit so'zlar:Jigar, safro, jigar qopqasi, o't yo'llari, sirroz , glukoza , glikogen

### KIRISH

Jigar organizmdagi eng katta bez (vazni 1200—2200 g). Qorin bo'shlig'ida, diafragmaningtagida, o'ng qovurg'alar va qisman chap qovurg'alar ostida yotadi. Rangi qizg'ish-qo'ng'ir,kattaroq o'ng bo'lagi bilan kichikroq chap bo'lagi bor. O'rta qismining pastki yuzasidagiko'ndalang chuqurcha Jigar darvozasi yoki qopqasi deb ataladi. Shu joydan Jigargaarteriya,darvoza venasi, nervlar kiradi va jigarning o't yo'li, jigar venasi chiqadi.

Buo't yo'lio'tpufagidan chiqqan yo'lga qo'shilib, o'n ikki barmoq ichakka quyiladigan umumiyot' yo'linihosil qiladi. Jigar organizmda 500 dan ortiq funksiyani bajaradi. Jigarning asosiy vazifasi filtrlashbo'lib,u qon orqali kelgan zararli moddalarni qondan tozalaydi. Unda oshqozon, ingichka ichak,



taloq, oshqozon osti bezi va o't pufagidan qon keladi. Jigarda oshqozon tizimi, immunet tizimivaendokrin tizimi mavjud.

### **ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODIKASI**

Safro jigarda hosil bo'ladi va uning ovqat hazm qilishdagi ishtiroki xilma-xildir. Safroyog'larni emulsiya qiladi, ular lipaza bilan gidrolizlanadigan sirtni oshiradi; lipidgidrolizmahsulotlarini eritadi, ularning so'rilishini va enterotsitlarda triglitseridlarni qaytasintezinitalaydi; oshqozon osti bezi va ichak fermentlarining, ayniqsa lipazaningfaolligini oshiradi. Safro, shuningdek, o't shakllanishi, o't ajralishi, motor va sekretor faolligi stimulyatoribo'lib, tartibga soluvchi rolni ham bajaradi. Iningichka ichak, epiteliositlarning(enterositlar)ko'payishi va desquamatsiyasi.

Safro nafaqat o'n ikki barmoqli ichakka kiradigan oshqozontarkibining kislotaliligini kamaytirish, balki pepsinni inaktivatsiya qilish orqali hamme'dashirasining ta'sirini to'xtatishga qodir. Safro bakteriostatik xususiyatlarga ega. Uningyog'daeriydigan vitaminlar, xolesterin, aminokislotalar va kaltsiy tuzlarini ichakdan so'rilishidagi rolimuhim ahamiyatga ega.

Moddalar sintezi. Jigar qonda CO<sub>2</sub>, oqsil va lipidlarni sintezlaydi, ular hazmqilishpaytidaovqat tarkibidagi karbondidratlarning parchalaydi. Hosil bo'lgan glukozani o'zidaglikogensifatida saqlaydi.

Glukoza kerak bo'lganda, jigar o'zida saqlagan glikogenni glukozaga aylantiradi. Toksik funksiyasi: Organizmga tashqi muhitdan turli xil zararli moddalar kiradi va ichkimuhitdagi turli xil reaksiyalar natijasida toksik moddalar ishlab chiqiladi. Organizmning bunday zaharli moddalar bilan kurashuvchi bir qancha reaksiyalarga ega bo'lgan organbu—jigar hisoblanadi.

### **MUHOKAMA VA NATIJALAR**

Jigar hujayralariga zarar yetishiga quyudagi omillar sabab bo'lishi mumkin: — Lipid almashinuvining buzilishi: natijada jigar hujayralarida yog' to'planib qoladi. Buning oqibatida birinchi navbatda steatoz, so'ngra steatogepatit rivojlanadi. —



Ko'p miqdorda glukoza va fruktoza istemol qilish. Barcha uglevodlar orasida sof glukozavafruktoza tezda yog' kislotalarga aylanib, jigarda saqlanish xususiyatiga ega. – Genetik toplanish kasalliklari.

Masalan, Vilsov-Konavalov kasalligiga mis metabolizmibuziladi va u jigar hujayralarida to'plana boshlaydi.

– Jigar ferment tizimlarining irsiy zaifligi jigar organining jiddiy kasallanishiga olibkeladi.

– Turli etiologiyali gepatitlar: virusli, toksik (dori hamda alkogol), ishemik, jigariningyallig'lanishio'tkir yoki surunkali kechishi mumkin.

– Sirroz: toksik moddalarning jigarda doim ta'siri natijasida kelib chiqadi, nekrotikjarayonlar,qon kasalliklari, nasliy kasalliklar natijasida.

– Jigarda kuzatiladigan o'sma kasalliklari: jigar yomon sifatli o'smalari, kistalar, to'qimaabsesi.– Jigar to'qimalari infiltratsiyasi: amiloidoz, glikogenez, yog'li distrofiya, granulematoz,limfomalar natijasida

– Jigarning funksional kasalliklari: Jilber, Dubin-Jonson, Kligler-Nayara sindromi.

– Jigar ichi o't yo'llari kasalliklari: xolongit, o't yo'llarida yallig'lanish jarayonlari, o't-toshkasalliklari natijasida o't yo'llari o'tkazuvchanligi buzilishi to'qimalar chandiqlanishi.

## XULOSA

Xulosa qilib aytganda, organismning eng muhim a'zosi jigar hisoblanadi. Uovqat hazmqilishda , moddalar almashinuvida , metabolizmda , organizmni himoya qilishda ishtiroketadi.Undan tashqari odam o'zini har qanday kasalliklardan asrashi lozim. Chunki, har bir kasallikuchun iste'mol qilinadigan dorilar jigar yoydamida parchalanib , keyin kerakli bo'lgana'zolargata'sir ko'rsatadi.

Jigar atrof- muhitdan hamda organizmda ishlab chiqariladiganzararlimoddalardan organizmni himoyalaydi.Ushbu organ bo'lmasa inson tanasi ishlamaydi.



Shusababli tabiatni ifloslanishini oldini olish, atrof-muhit salbiy ta'sirlari tufayli rganizmzararlanishini oldini olish zarur.

Atrof - muhitning antropogen omil ta'sirida ifloslanishibugungi kundagi eng dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Bu o'z navbatidainsonorganizmiga jiddiy ta'sir qiladi.

Hozirgi kunda tobora avj olgan ifloslanishlar butundunyodaharhil kasalliklarni keltirib chiqarishda asosiy omil bo'lib kelmoqda.

Birgina O'zbekistonmisolidaqaraydigan bo'lsak, atmosferaning 40% gacha bo'lgan qismii zaharli gazlar yani avtomobildvigatellari tomonidan ishlab chiqarilayotgan tutunlar tashkil etishini guvohi bo'lamiz. Bututunlar o'z-o'zida organizmning nafas olish sistemasiga va boshqa organlarga salbiyta'sirko'rsatmay qolmaydi. Buning natijasida turli kasalliklarni vujudga kelishini kuzatishimizmumkin. O'pka yallig'lanishi, nafas olish kasalliklari, jigar hujayralarining yallig'lanishi.

### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ahmedov Nosir Komilovich. A 98 Odam anatomiyasi: Atlas/N. K. Ahmedov; [Ma'sulmoharrir: T. A. Soatov]. J. I.-T.: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2018. -264 b.
2. Gadayev Abdug'offor. Ichki kasalliklar prapadevtikasi [Matn]: tibbiy-ilmiynashr/A.Gadayev , M. SH. Karimov, X. S. Axmedov. – Toshkent: Muharrir nashriyoti, 2022, 712b.
3. Юлдашева, М. Б. Jigar, uning inson organizmidagi vazifalari va ahamiyati / М. Б.Юлдашева, М. Ж. Парпиева, М. И. Саттарова, Д. С. Туйчиева. — Текст:непосредственный /